



آرش شفاعی

گروه فرهنگ و هنر

**این روزها در آستانه عید نوروز و آغاز سال جدید، خیلی از خانواده‌ها برای فرزندان خود، کتاب هدیه می‌فرند. معمولا این کتاب‌ها از حوزه ادبیات کودک و نوجوان انتخاب می‌شوند. بیشتر خانواده‌ها وقتی به کتابفروشی‌ها مراجعه می‌کنند، با انبوهی از کتاب‌های ترجمه در این حوزه روبه‌رو می‌شوند و معمولا کتاب**

**تألیفی خوب که با وضعیت فرهنگی - اجتماعی ایران همخوان باشند، بسیار کم است. به همین مناسبت، قصد داریم درباره مشکلات و چالش‌های این حوزه بنویسیم و ببینیم دلایل کم‌بودن آثار تألیفی نسبت به ترجمه در بازار کتاب کودک و نوجوان، چیست؟**



ادبیات کودک و نوجوان به عنوان یکی از حوزه‌های مهم ادبیات، نقش بسیار مهمی در تربیت و توسعه فرهنگی نسل جوان دارد. تقویت آثار ادبی با مخاطب کودکان و نوجوانان در شکل دهی به رشد فکری، عاطفی و اجتماعی جوانان اهمیت زیادی دارد و در عین حال به بافت فرهنگی و جامعه نیز کمک می‌کند. این رونق در ادبیات کودکان و نوجوانان مزایای بسیاری را ارائه می‌دهد که فراتر از سرگرمی صرف است و نقشی اساسی در پرورش خلاقیت بر پرورش همدلی و التفای روح متعالی به مطالعه دارد.

#### ابزاری برای تفکر انتقادی و رشد اجتماعی

خلق آثار ادبی متناسب با مخاطبان جوان، فرصت ارزشمندی برای محک فکری و رشد شناختی فراهم می‌کند. از طریق روایت‌های جذاب، شخصیت‌های پرچرب و جوش و محیط‌های تخیلی، کودکان و نوجوانان در معرض ایده‌ها، دیدگاه‌ها و تجربیات جدیدی قرار می‌گیرند که افق دید آنها را گسترش می‌دهد و کنج‌کاوی آنها را برمی‌انگیزد. خواندن تفکر انتقادی، مهارت‌های حل مسأله و رشد زبان را تشویق می‌کند و پایه‌های موفقیت تحصیلی و یادگیری مادام‌العمر را می‌سازد. علاوه بر این، ادبیات کودکان و نوجوانان به‌عنوان ابزار قدرتمندی برای کاوش عاطفی و رشد اجتماعی عمل می‌کند. آثار ادبی با کنکاش در پیچیدگی‌های عواطف انسانی، روابط و معضلات اخلاقی، فضای امنی را برای خوانندگان فراهم می‌کنند تا با احساسات پیچیده درگیر شوند. همدلی را توسعه و هوش هیجانی را پرورش دهند. شخصیت‌هایی که با چالش‌ها، غلبه بر ناامیامات و ایجاد ارتباطات معنی‌دار مواجه می‌شوند، عمیقاً روی خوانندگان این رده‌های سنی تأثیر می‌گذارند. بنابراین رونق آثار ادبی برای کودکان و نوجوانان کمک قابل‌توجهی به غنی‌سازی فرهنگی و تنوع

#### درنگ

### شیخون ادبی به روان کودک ایرانی

به عنوان فردی که دوست داری فرزندت یا بچه‌های خواهر و برادرت کتابخوان شوند، هراگاهی و به مناسبت‌های مختلف برای‌شان کتاب می‌خری. این روزها هم آن قدر کتاب‌های رنگارنگ و خوش بر و رو در بازار هست که خرید کتاب کودک و نوجوان اصلا کار سختی به نظر نمی‌آید. ولی اشتباه دقیقا همین جاست. شاید تو ندانی اما ناخودآگاه ممکن است انبوه کتاب‌های نامناسب و مخرب را به کودکان اطرافت هدیه بدهی. کتاب‌هایی که ۱۸۰درجه با ارزش‌ها و خواسته‌های تو اختلاف دارند. بسیاری از والدین دوست دارند فرزندانشان با کتاب مانوس باشند اما آیا هر کتابی صرف کتاب بودن، خوب است؟ آیا کتاب بد نداریم؟ قطعاً داریم. تعریف کتاب بد چیست؟ کتاب بد برای کودک و نوجوان یعنی چه؟ خوبی و بدی امور، نسبی است و عوامل زیادی روی تعیین این ارزش تاثیرگذار است. سن و سال مخاطب، داده‌هایی که کتاب قرار است منتقل کند، تاریخ و فرهنگ مخاطب که در آن به دنیا آمده یا زیست می‌کند و البته سیاست در این امر دخالت مستقیم دارند. همه این نکات باعث می‌شود فلان کتاب خوب و تقدیرشده در مثلا سوئد یا ژاپن، لزوماً برای بزریل یا ایران محتوای مناسبی نداشته باشد.



کد بالا را اسکن کنید

#### خبر

کتاب «پروانه سوم» روایت داستانی زندگی شهید علیرضا توسلی، با نام جهادی ابوحامد توسط انتشارات خط مقدم برای مخاطب نوجوان منتشر شد. به گزارش خبرنگار فرهنگی تسنیم، پروانه سوم روایت داستانی زندگی شهید علیرضا توسلی، با نام جهادی ابوحامد به قلم رحیم مخدومی است که از روزهای قبل شهادت علیرضا توسلی شروع می‌شود. در کتاب پروانه سوم، فاطمه دختر نوجوان علیرضا توسلی راوی داستان زندگی پدر

### زندگی قوماندان به روایت دخترش در کتابفروشی‌ها

جامعه می‌کند. اگرچه این حوزه از گذشته‌ها تاکنون در جامعه فرهنگی ایران پررنگ و نسبتاً موفق بوده اما نیاز به آسیب‌شناسی و بررسی عمیق‌تر آن در وضعیت کنونی احساس می‌شود.

#### غلبه بازار بر کیفیت

اولین دلیل مهم برای آسیب‌شناسی این حوزه، تأثیر بی‌توجهی به کیفیت محتوا و محدودیت‌های محتوایی است. بسیاری از آثار ادبیات کودک و نوجوان در ایران، به‌دلیل رویکردها و استراتژی‌های بازارپایایی بیشتر به جذب مخاطب و فروش کتاب تمرکز کرده‌اند تا به ارتقای سطح کیفی محتوا و پیام‌های فرهنگی. دومین دلیل مهم برای آسیب‌شناسی این حوزه، فرار از بویایی‌ها و چالش‌های فرهنگی و اجتماعی معاصر است. بسیاری از آثار ادبیات کودک و نوجوان، به‌دلیل نگاه باگشتی به گذشته یا محدودیت در تطبیق با مسائل واقعی و معاصر، از ارتباط مؤثر با نسل جوان عاری هستند.

سومین دلیل، نیاز به توسعه پژوهش‌های علمی و آکادمیک در زمینه ادبیات کودک و نوجوان است. در ایران، توجه به تحقیقات و پژوهش‌های علمی در این حوزه به‌مراتب کمتر از سایر حوزه‌های ادبیات است که این امر تا حدودی به کاهش کیفیت و ارزش آثار این حوزه منجر شده‌است.

در نتیجه، آسیب‌شناسی ادبیات کودک و نوجوان در ایران ضروری است تا بتوانیم مسیرهای بهبود و ارتقای این حوزه را شناسایی و اجرا کنیم و ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی نهادینه شده در آن را تقویت کنیم. در این پژوهشنامه با نگاهی آسیب‌شناسانه مهم‌ترین چالش‌های پیش‌روی این حوزه شناسایی شده‌اند.

#### ساختارهایی که ایراد دارند

بخشی از چالش‌های عمده ادبیات داستانی کودک و نوجوان به‌وجود مشکلات ساختاری در این گونه ادبی برمی‌گردد. این مشکلات گرچه از قدیم وجود داشته‌اند اما در دوران کرونا تشدید شده‌است.

ادبیات کودک و نوجوان در ایران همانند بسیاری از حوزه‌های دیگر در دوران کرونا تحت تأثیر قرار گرفته‌است. با شیوع ویروس کرونا و اجرای سیاست‌های فاصله‌گذاری اجتماعی، فروش کتاب‌های فیزیکی کاهش و در عوض فروش کتاب‌های الکترونیکی افزایش یافت. همچنین برخی ناشران و نویسندگان نیز در این دوران به صورت آنلاین فعالیت کرده‌اند و به انتشار کتاب‌های الکترونیکی و فعالیت در فضای مجازی پرداخته‌اند. اگرچه در این دوران کتب بسیار بدیع و خلاقانه‌ای هم مرتبط با موضوع کرونا به چاپ رسید اما در هر حال نمی‌توان از آسیب‌های این دوره برپازار نشر چشم پوشید.

از سوی دیگر، حتی کتاب‌هایی که منتشر می‌شوند، به خوبی به دست

و خانواده است. مخاطب پروانه سوم، زندگی علیرضا توسلی و خانواده‌اش را از زاویه دید دختر نوجوانش می‌بیند؛ در هنگام حضور پدر و هنگام نبود پدر و شهادتش. کتاب پروانه سوم به قلم رحیم مخدومی به نگارش درآمده و توسط انتشارات خط مقدم، در ۲۱۲ صفحه و قیمت ۱۶۰ هزار تومان منتشر شده است. در بخشی از متن کتاب می‌خوانیم: «با این‌که خیلی دوست دارم برای بازی بدم، برای مراقبت از بابایم دوم، نگذدین راه، حالش

مخاطبان نمی‌رسند.

در بعضی موارد، کتاب‌های داستانی کودک و نوجوان به‌دلیل کمبود فضای فروش در کتابفروشی‌ها و همچنین نیاز به تبلیغات مناسب، فروش مناسبی ندارند و این موضوع می‌تواند باعث کاهش تعداد مخاطبان و به نوعی باعث عدم توسعه ادبیات داستانی کودک و نوجوان شود. در نظر گرفتن غرفه‌ها یا فروشگاه‌ها و سایت‌هایی ویژه آثار ادبی کودک و نوجوان در سراسر کشور و برندسازی در این زمینه می‌تواند تأثیر به‌سزایی داشته باشد.

اگرچه تزریق بودجه‌های دولتی به فرهنگ ضرورتاً امری مثبت نیست اما پشتیبانی دولتی لزوماً به معنای پشتیبانی مادی نیست و تانیا حتی در معنای مادی هم در حوزه گسترش و غنابخشی به ادبیات کودک و

نوجوان بسیار مفید فایده خواهد بود( حداقل تا زمانی که این حوزه به خود متکی شود). در برخی کشورها دولت برای پشتیبانی از ادبیات داستانی کودک و نوجوان، برنامه‌ها و سیاست‌هایی ارائه می‌دهد اما در ایران، حمایت دولتی از این حوزه کمتر است که می‌تواند باعث کاهش انگیزه نویسندگان و ناشران شود. نویسندگان و ناشران در ایران به‌دلیل کمبود حمایت مالی و حمایت دولتی برای انتشار توسعه کتاب‌های داستانی کودک و نوجوان، اغلب با مشکلات مالی مواجه می‌شوند. این سئاله ممکن است باعث کاهش تعداد کتاب‌های

جدید و همچنین کاهش کیفیت آنها شود.

کاهش کیفیت کتاب‌های این حوزه در مواردی نیز به‌دلیل مشکلات فنی و عقب‌ماندگی صنعت نشر ایران از روند رو به رشد این صنعت در جهان است. در بعضی از موارد، کتاب‌های داستانی کودک و نوجوان به‌دلیل مشکلات فنی از جمله چاپ نادرست و گرافیک نامناسب با مشکلاتی روبه‌رو می‌شوند که ممکن است باعث کاهش کیفیت کتاب شوند.

این درحالی است که اگر به همه ظرفیت‌های موجود در کشور توجه شود، می‌توان به برخی از این مشکلات غلبه کرد. در حوزه فنی، نزدیک شدن بیشتر صنعت نشر به شرکت‌های دانش بنیان می‌تواند به حل این مشکل کمک کند. همچنین به این دلیل که ناشران ترجیح می‌دهند کتب خود را با هزینه پایین‌تر منتشر کنند، می‌کوشند از تصویرسازی‌های آماده با انجام شده توسط افراد استفاده کنند؛ چون تأثیر گرافیک در آثار کودک و نوجوان گاه می‌تواند حتی از محتوا بیشتر باشد، اعتماد و اتکای بیشتر به تصویرسازان خلاق و خوش ذوق ایرانی می‌تواند به نشر ایران، کمک بیشتری کند.

#### فراموشی نیازسنجی

هم نسل والدین و هم نسل فرزندان دچار تغییر و تحولانی شده‌اند اما به نظر می‌رسد که دست‌اندرکاران ادبیات کودک و نوجوان به‌ویژه در دهه اخیر درک دقیق و جامعی از نیاز مخاطبان و تغییر نگاه آنها ندارند. به همین خاطر احتمالاً این موضوع باعث کاهش نسبی فروش کتاب‌ها شده‌است.

بد شود! حمیدرضا و بابا از من و طوبا جلومی‌افتند. بابا، زودتر از حمیدرضایمی‌رسد به سرو، و نفس نفس می‌زند. داد می‌زنم: بابا، حالت خوبه؟ نفس‌زنان جواب می‌رامی‌دهد: -چی‌هه... خیه... بیال... کردی‌هه؟... من... هه‌هه... هنوز... قومندان‌ام.

سال‌هایی که من هنوز به دنیا نیامده بودم، بابا در افغانستان قومندان بود؛ قومندان یعنی کوماندو؛ یعنی فرمانده...»

#### چند نکته



۱ ادبیات کودک و نوجوان در ایران همانند بسیاری از حوزه‌های دیگر در دوران کرونا تحت تأثیر قرار گرفته‌است. با شیوع ویروس کرونا و اجرای سیاست‌های فاصله‌گذاری اجتماعی، فروش کتاب‌های فیزیکی، کاهش و در عوض فروش کتاب‌های الکترونیکی افزایش یافت. برخی ناشران و نویسندگان نیز در این دوران به صورت برخط فعالیت کرده‌اند و به انتشار کتاب‌های الکترونیکی و فعالیت در فضای مجازی پرداخته‌اند. اگرچه در این دوران کتب خلاقانه‌ای هم مرتبط با موضوع کرونا به چاپ رسید اما در هر حال نمی‌توان از آسیب‌های این دوره بر بازار نشر چشم پوشید.

۲ در حال حاضر بیشتر کتاب‌های داستانی کودک و نوجوان از دیدگاه‌ها و سیاست‌های مدیران نشر پیروی می‌کنند و بخش قابل‌توجهی از

البته در این زمینه، تلاشی از چندسال قبل در کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان صورت گرفته‌است ولی به نظر می‌رسد همچنان جای پژوهش جدی در این حوزه خالی است. البته باید تأکید کرد که بخشی از بار معرفی هر گونه ادبی و هنری را نقد تخصصی برعهده دارد اما نقد ادبیات کودک و نوجوان نسبت به سایر حوزه‌های ادبی بسیار کمتر است و میزان نقادی که در حال حاضر وجود دارد بسیار کمتر از آن است که بتواند باعث توسعه ادبیات در این حوزه شود.

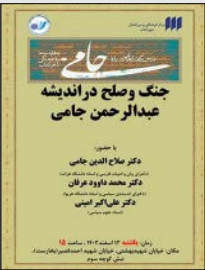
#### محتوایی که جذاب نیستند

بخش قابل‌توجهی از آثار ادبی منتشر شده در حوزه کودک و نوجوان، ترجمه آثار کودک و نوجوان خارجی هستند بنابراین در بسیاری موارد با آموزه‌ها و فرهنگ بومی جامعه ایران تفاوت بسیاری دارند و چه‌بسا



#### نشت

### جنگ و صلح در اندیشه جامی



نشست نقدوبررسی «جنگ و صلح در اندیشه عبدالرحمن جامی» برگزار می‌شود. بیست‌وچهارمین نشست از مجموعه درس‌فقتارهایی درباره جامی، فردا ۱۳ اسفند ساعت ۱۵ به موضوع یادشده اختصاص دارد که با سخنرانی صلاح‌الدین جامی (دکتری زبان و ادبیات فارسی و استاد دانشگاه هرات) درباره صلح و همزیستی در اندیشه و منش مولانا جامی، دکتر محمد داوود عرفان (دکتری اندیشه سیاسی و استاد دانشگاه هریوا) درباره جنگ و صلح در مکتب سیاسی هرات؛ با تأکید بر منظومه فکری مولانا جامی و دکتر علی اکبر امینی، استاد علوم سیاسی در مرکز فرهنگی شهر کتاب در خیابان شهید بهشتی، خیابان شهید احمد قصیر (بخارست)، نش کوچه سوم برگزار می‌شود و ورود برای علاقه‌مندان آزاد است. این مجموعه درس‌گفتار با همکاری کمیته صلح و ادبیات انجمن علمی مطالعات صلح ایران برگزار می‌شود. هدف از برگزاری این نشست‌ها، معرفی عبدالرحمن جامی براساس دیدگاه‌ها و آثاری است که از این ادیب و دانشمند ایرانی به یادگار مانده است.

#### بازی

### مسابقه

### «آقا/ خانم وزیر»

بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای همزمان با برگزاری دوازدهمین دوره انتخابات مجلس شورای اسلامی مسابقه «آقا/ خانم وزیر» را براساس بازی «آقا/ خانم وزیر» برگزار می‌کند.



استراتژی – مدیریتی است که توسط تیم «پردازش‌گستر ایلیا» ساخته شده است. در این بازی، بازیکن در نقش وزیر خارجه ایران قرار می‌گیرد. او باید با استفاده از داد و ستد و همچنین ایجاد و استفاده از روابط سیاسی با سایر کشورها، نیازها و انتظارات کشور را برآورده کند. از آنجا که محور اصلی این بازی درباره موضوع انتخابات است و در آخرین به‌روزرسانی بازی امکان شرکت در رویداد نیز به بازی اضافه شده، بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای با هدف تشویق به شرکت در انتخابات، مسابقه‌ای آنلاین در دسترس این بازی برگزار می‌کند. علاقه‌مندان به شرکت در این مسابقه آنلاین می‌توانند از طریق سکوی برگزاری مسابقات بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای به نشانی baazico.ir برای ثبت‌نام و شرکت اقدام کنند.

### کتاب‌های ایرانی محبوب کودکان عمانی

کتاب‌های ناشران ایرانی از جمله انتشارات به نشر، مورد توجه مراجعان به‌خصوص کودکان و نوجوانان عمانی قرار گرفته‌است که آثار داستانی ترجمه شده به زبان عربی را با اشتیاق دنبال می‌کنند. جمهوری اسلامی ایران با ارائه بیش از هزار عنوان کتاب در بیست‌وهشتمین نمایشگاه کتاب مسقط حضور پیدا کرد. وی یادآور شد: ۸۴۷ ناشر از ۳۴ کشور ایران، عمان، لبنان، مصر، سوریه، قطر، عربستان، اردن، مراکش، کویت، بحرین، امارات، آمریکا، انگلیس، نیوزیلند، کانادا، هند، چین و... با عرضه بیش از ۶۲۲ هزار عنوان کتاب حضور دارند.

